



Nomadzi sportretowani przez Stefana Żeromskiego – idea domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Artur Hutnikiewicz, *Stefan Żeromski*, [w:] *Młoda Polska*, Warszawa 2004, s. 277.
- Źródło: Piotr Chmielowski, *Ludzie bezdomni*, [w:] tegoż, *Pisma krytycznoliterackie*, oprac. H. Markiewicz, Warszawa 1961, s. 291.
- Źródło: Henryk Markiewicz, *Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego*, Warszawa 1978, s. 7.
- Źródło: Agnieszka Mocyk, *Postowie*, [w:] Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 243–244.
- Źródło: Antoni Lange, *Bezdomni ludzie. Nowa powieść Stefana Żeromskiego*, „Gazeta Polska” 1899, nr 297.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 56–58.

- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 183–184.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 199.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 128.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 91.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 168–170.
- Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 170–171.



Nomadzi sportretowani przez Stefana Żeromskiego – idea domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych*

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Od momentu pojawienia się *Ludzi bezdomnych* Stefana Żeromskiego krytycy literaccy i czytelnicy starali się zinterpretować znaczenie tytułu, wyczuwając, że stanowi on klucz do właściwego odczytania tej powieści. Krytyk Antoni Lange dociekał na łamach jednego z czasopism:

Antoni Lange

Bezdomni ludzie. Nowa powieść Stefana Żeromskiego

Skoro Judym musi pozostać człowiekiem bezdomnym, oznacza to – że lekarz nie powinien się żenić, czy też w ogóle działać?

Źródło: Antoni Lange, *Bezdomni ludzie. Nowa powieść Stefana Żeromskiego*, „Gazeta Polska” 1899, nr 297.

Władysław Bukowiński twierdził, że bezdomność jest w powieści Żeromskiego bezpośrednią konsekwencją marzycielstwa i niepoprawnego idealizmu. Jednak czy wszyscy bohaterowie *Ludzi bezdomnych* to lekarze, idealisci albo marzyciele, skoro w zasadzie każdemu z nich można przypisać w jakimś stopniu kategorię „bezdomności”?

Twoje cele

- Poznasz różne kategorie bezdomności pojawiające się w *Ludziach bezdomnych*.

- Określisz przyczyny oraz skutki bezdomności wybranych bohaterów powieści Stefana Żeromskiego.
- Przeanalizujesz fragmenty *Ludzi bezdomnych*, zwracając uwagę na konsekwencje wyboru drogi życiowej dokonanego przez bohaterów.

Przeczytaj

Bezdomność, której doświadczają bohaterowie powieści Stefana Żeromskiego, ma różne przyczyny: społeczne, psychologiczne oraz duchowe. W sensie materialnym, czysto fizycznym, dotyka w *Ludziach bezdomnych* mieszkańców paryskich noclegowni, ulicznych nędzarzy z okolic Krochmalnej i Ciepłej w Warszawie, włóczęgów i górników zasiedlających rudery na brudnych i zaśmieconych robotniczych osiedlach. Sposób jej prezentacji wynika z ideowej postawy Żeromskiego, który

Artur Hutnikiewicz

Stefan Żeromski

protestował przeciw wszelkiemu cierpieniu, w jakiegokolwiek występowałyby postaci, był niestrudzonych obrońcą potrzebujących i pokrzywdzonych

Źródło: Artur Hutnikiewicz, *Stefan Żeromski*, [w:] *Młoda Polska*, Warszawa 2004, s. 277.

W wymiarze metaforycznym nie mają szansy przywiązać się do żadnej przestrzeni ci bohaterowie *Ludzi bezdomnych*, którzy z jakiegoś względu decydują się na niepewny tułaczy los, wyrzekają się osobistego szczęścia, więzi uczuciowych. Krytyk literacki Piotr Chmielowski pisał:

Piotr Chmielowski

Ludzie bezdomni

Ludźmi bezdomnymi nazwał autor nie tych, co wiedzą, gdzie noc przepędzić mają i snują się po zaułkach, ażeby w nich znaleźć chwilowy bodaj odpoczynek, lecz tych, którzy mając do pewnego stopnia zabezpieczone utrzymanie, nie mogą założyć ogniska domowego, gdyż nie chcą używać szczęścia samolubnie, gdy tyle a tyle tysięcy nędzarzy naokoło. [...] Tacy ludzie, jeżeli są pokorni i religijni, znajdują ujście dla nadmiaru swych uczuć altruistycznych w szpitalach i misjach; jeżeli zaś są dumni i spragnieni niezawisłej działalności, usiłują przebojem reformować stosunki społeczne.

Źródło: Piotr Chmielowski, *Ludzie bezdomni*, [w:] tegoż, *Pisma krytycznoliterackie*, oprac. H. Markiewicz, Warszawa 1961, s. 291.

Żeromski wiąże bezdomność z wyobcowaniem jednostki w rodzinie, społeczeństwie oraz świecie, buntem przeciwko obiegowym poglądom i uznanym systemom wartości.



Sanatorium w Nałęczowie – pierwowzór Cisów

Źródło: Merlin, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Henryk Markiewicz zauważa, że bohaterowie *Ludzi bezdomnych*, tacy jak Judym, Podborska czy inżynier Korzecki, decydując się na życie [nomadów](#), paradoksalnie odczuwają lęk wynikający z trudności ostatecznego zaakceptowania swojego wyboru, którego konsekwencją jest utratę stabilizacji życiowej, spokoju, powszednich uroków życia, cieplej atmosfery zaspokojonych i odwzajemnionych uczuć rodzinnych, które bronią przed samotnością i zagubieniem w obcym i wrogim otoczeniu.

☞ Henryk Markiewicz

Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego

Brak domu jest w powieści Żeromskiego nierozzerwalnie związany z ruchem, mobilnością. Bohaterowie wciąż zmieniają miejsce pobytu. Daje to szansę na poprawę losu swojego i bliskich, zaspokojenie pragnień, realizacji wyznaczonych celów. Tomasz Judym nie może poradzić sobie z biernością mieszkańców cisowskiego uzdrowiska, żywiołem doktora jest ruch, nawet jeśli jego konsekwencją staje się bezdomność.

Źródło: Henryk Markiewicz, *Ludzie bezdomni Stefana Żeromskiego*, Warszawa 1978, s. 7.

Jak pisze Agnieszka Mocyk, Stefan Żeromski w *Ludziach bezdomnych*:

☞ Agnieszka Mocyk

Posłowie

[...] próbuje nadać sens egzystencji pozbawionej zakorzenienia, nieosiadłej, nomadycznej, a zarazem przenikniętej ideą działania, czynu, zmiany. Realizacja owej gotowej formuły moralnej i społecznej [...] byłaby w tej perspektywie jedną z możliwych dróg swoistego egzekwowania prawa do czynu. By to swoje prawo obronić, Judym wysiła się na gest bezwzględного odrzucenia Joasi, który w tym przypadku jest tyle przejawem aktywistycznej postawy życiowej, co przede wszystkim – znakiem zakwestionowania domu (i skojarzonych z nim wartości) jako uświęconego tradycją ogniska „świętych przywiązań”. Warto przy tym pamiętać, że ów powieściowy „dom”, życie dostatnie, bezpieczne, syte, streszczające się w szeleście jedwabiu panińskich sukien, miękkości dywanów, złoceniach ram, życie ustabilizowane, zastygłe w „zeszłowiecznej okazałości” często równa się stagnacji.

Źródło: Agnieszka Mocyk, *Posłowie*, [w:] Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 243–244.

Słownik

nomadowie

(gr. *nomás* – pasterski, koczownik) – koczownicy; pasterskie i zbieracko-łowieckie ludy koczownicze; przen. ludzie bez stałego miejsca zamieszkania

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Obejrzyj prezentację i opisz stosunek Tomasza Judyma do kolejnych miejsc, w których mieszkał. Wyjaśnij, z czego wynikało nastawienie bohatera do tych miejsc.

Polecenie 2

Wyjaśnij, czy dom stanowi w życiu Judyma istotną wartość. Swoją odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do poniższych fragmentów *Ludzi bezdomnych*.



Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Słownik

cui bono

(łac.) – dla czyjego dobra

szuwaks

(niem. *Schuhwachs* < *Schuh* – but, *Wachs* – воск) – czarna pasta do butów, także czernidło do wąsów

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:   

Ćwiczenie 1



Ćwiczenie 2



Ćwiczenie 3



Teksty do ćwiczeń 4. i 5.

” Stefan Żeromski

Ludzie bezdomni

Miejsce – snuje swą bolesną refleksję Joasia – zostało to samo. Wszystko przeminęło w czasie, odpłynęło z wodą. Grunt obojętny został sam jeden i jak przed wiekami zielenił się do końca. Nic tu nie ocalało po moim ojcu, po mojej matce, po mnie i braciach. Obszar przesiąkły pracą, myślami i uczuciami nas wszystkich, wziął inny człowiek. W tym miejscu, gdzie ostatni jęk wydali oni, które jest dla mnie świętym świętych – szwargocą cudzy ludzie. [...] – wszystko dziedziczny przychodzić.

I on tak samo jak my przeminie i zstąpi [...] w tę ziemię, która wszystko pożera. Ujrzałam wtedy jej prawdziwe oblicze! Jej uśmiech do wiecznego słońca, w którym było jakby drwiące natrzęsanie się z miłości mojej dla niej, jakby jej cyniczna spowiedź, że ona mię nigdy nie widziała, że nie wie wcale, kto jestem! Ona nie taka jest, jaką kochałam.

Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 128.

Ludzie bezdomni

Dziś rocznica mojego przyjazdu do Warszawy. Więc to już sześć lat upłynęło! Sześć lat! Ogromny tydzień mojego wieku. Wtedy miałam siedemnaście, dziś już dwadzieścia trzy „wiosny”. Jeżeli porównać tamtą Joasię z dzisiejszą – jakież to deficyt! Joasiu, Joasiu... [...] Jak dziś pamiętam tę noc ostatnią, gdy przyszedł telegram od pani W. W ciągu czterech godzin zdecydowałam się opuścić Kielce, jechać do Warszawy – i pojechałam. [...] Ach, ten dzień, ten popłoch! Zbieranie rzeczy, bielizny, drobiazgów, szybko, szybko, drżącymi rękoma, wśród łez i wybuchów odwagi [...]. Sama jazda koleją była to już czynność, co się zowie. Pod sekretem mówiąc, przecie to pierwszy raz jechałam wówczas „koleją żelazną”. Pierwszy raz – i prosto w świat! [...] waliłam w życie z kapitałem składającym się z biletu kolejowego, z tobołka rzeczy, pięciu złotych „grosza gotowego”, no i z telegramu pani W.

Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 91.

Ćwiczenie 4



Przeczytaj powyższe fragmenty *Ludzi bezdomnych* Stefana Żeromskiego. Wyjaśnij, jakie uczucia i emocje wywołują w Joasi Podborskiej przedstawione sytuacje.

Ćwiczenie 5



Odnosząc się do podanych fragmentów *Ludzi bezdomnych* zdecyduj, czy decyzje życiowe podjęte przez Joannę Podborską można uznać za źródło sukcesu, czy raczej przyczynę życiowej klęski. Swoją odpowiedź uzasadnij.



Zapoznaj się z fragmentami *Ludzi bezdomnych* Stefana Żeromskiego. Wyjaśnij, z czym wiąże się idea domu dla Wiktora Judyma, a z czym utożsamia ją jego żona.

Fragment 1

” Stefan Żeromski
Ludzie bezdomni

Na drugim piętrze Wiktor otworzył drzwi i wpuścił swoją rodzinę do mieszkania. Było istotnie ciasne i niskie tak dalece, że się głową dotykało powały, ale miłe. [...] Judymowa z uśmiechem patrzyła na ten lokal i doznawała wrażenia, że wcale jeszcze nie wyszła z pociągu, tak bardzo te dwa pudełka wymalowane i lśniące, ale oto w drugiej izdebce dostrzegła łóżko, łóżko pod sam sufit zasłane betami. Zaczęła się co tchu rozbierać. Judym wyszedł do swej fabryki. Dzieci nie chciały iść spać i wybiegły z ojcem na miasto.

Tonąc w puchu, Judymowa wodziła oczami po czystych ścianach, po prostych sprzętach, które nie miały na sobie ani jednej plamki, i usiłowała zatrzymać je w miejscu. [...] Z drugiej strony wąskiej uliczki na tej samej wysokości były rozwarte okna jakiejś dużej sali. Na małych drewnianych stołeczkach siedziało tam kilkadziesiąt, pewno ze czterdzieści sztuk indywiduów w wieku lat od czterech do sześciu. Osoby te gwarzyły, beczały, śmiały się... [...] Patrząc na tę swawolę połączoną z robotą, słuchając chóralnego gwarzenia, które nie było jeszcze śpiewem, ale już było rytmem podniecającym do wykonania bez przykrości pracy, doznała dziwnego uczucia. Przytulona do ściany, z oczyma utkwionymi w ten obraz, który miała przed sobą, myślała o czymś, co jej nigdy przenigdy nie przychodziło do głowy. I wnet, ledwie pojęła tę rzecz głęboką i mądrą, uczuła w sobie żal śmiertelny. W głowie jej sunęły się wciąż mury, okna, żaluzje, a z oczu leciały tży rześiste. Wzdychała nad sobą i nie tylko nad sobą... Trzymała w sercu bezsilną mękę patrzenia na dzieci swoje rosnące ponad rynsztokiem.

Źródło: Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni*, Kraków 2004, s. 168–170.

Fragment 2

Ćwiczenie 7



Wyjaśnij motyw decyzji doktora Tomasza Judyma: „Nie mogę mieć ani ojca, ani matki, ani żony [...]”.

Ćwiczenie 8



Czy poczucie wyobcowania oraz bezdomność Tomasza Judyma i Wiktora Judyma oraz Joasi Podborskiej i Judymowej mają jakieś cechy wspólne? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 9



Wskaż po jednym pozytywnym i jednym negatywnym skutku wyboru postawy życiowej przez wskazanych bohaterów.

Praca domowa

1. Czy można dopatrzeć się podobieństwa pomiędzy Tomaszem Judymem a Stanisławem Wokulskim, bohaterem *Lalki* Bolesława Prusa, biorąc pod uwagę podejście tych bohaterów do otaczającego ich świata? Swoją odpowiedź uzasadnij, formułując dwa argumenty.
2. Czy biorąc pod uwagę sposób prezentacji idei domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych*, można uznać wymowę powieści Żeromskiego za aktualną, odnoszącą się do problemów współczesnego świata? Swoją odpowiedź uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Nomadzi sportretowani przez Stefana Żeromskiego – idea domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania

własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły *nie* oraz partykuły *-bym*, *-byś*, *-by* z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń *-ji*, *-ii*, *-i*; zapisu przedrostków *roz-*, *bez-*, *wes-*, *wz-*, *ws-*; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (*a*, *ę*) oraz połączeń *om*, *on*, *em*, *en*; pisowni skrótów i skrótowców;

2) wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

- 1) rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne. Uczeń:

- identyfikuje różne rodzaje bezdomności oraz jej przyczyny opisane w powieści Stefana Żeromskiego *Ludzie bezdomni*,
- interpretuje metaforyczne i symboliczne znaczenie bezdomności w kontekście losów bohaterów *Ludzi bezdomnych*,
- analizuje fragmenty powieści pod kątem konsekwencji wyboru drogi życiowej dokonanego przez bohaterów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;

- dyskusja;
- drama.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Nomadzi sportretowani przez Stefana Żeromskiego – idea domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych* „. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i następnie rozwiązanie ćwiczenia nr 1 i 2 zawartego w sekcji „Sprawdź się”.
2. Nauczyciel poleca, by zainteresowane osoby przygotowały dramę pod tytułem: „Jak pomóc bohaterom *Ludzi bezdomnych*”. Potrzebne będą 4 zespoły, które przygotują kwestionariusz z pytaniami, na które musieliby odpowiedzieć bohaterowie Żeromskiego (dr Judym, Joanna Podborska, Korzecki, Wiktor Judym), gdyby spotkali się ze współczesnym psychologiem lub pracownikiem pomocy społecznej.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Lekcja zaczyna się od 4 krótkich scen pt. „Bohaterowie *Ludzi bezdomnych* potrzebują pomocy”. Przygotowane zespoły przeprowadzają rozmowy z postaciami z powieści, pozostali uczniowie notują swoje obserwacje. Po każdej scenie uczniowie wspólnie ustalają „diagnozę” problemu każdego z bohaterów, np. w przypadku Tomasz Judyma będzie to idealizm, a w przypadku Korzeckiego np. depresja. Następnie nauczyciel zadaje pytanie: czy w czasie i w warunkach społecznych, w których Żeromski pisał *Ludzi bezdomnych*, diagnozy brzmiałyby podobnie? Dlaczego?
3. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przedstawia tezę: bezdomność opisana przez Żeromskiego jest wielowymiarowa: dosłowna, ale także metaforyczna i symboliczna. Pyta uczniów, czy zgadzają się z tym twierdzeniem. Odpowiedzi, które padną, powinny zostać zapisane na tablicy w formie mapy skojarzeń.
2. W drugiej części tej fazy lekcji nauczyciel poleca, by uczniowie indywidualnie wykonali następujące ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”: 7., 8., 9. Później weryfikuje poprawność ich odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. Podsumowaniem rozważań prowadzonych podczas lekcji mogą być ustne, swobodne wypowiedzi w na pytanie z zadania domowego: Czy biorąc pod uwagę sposób prezentacji idei domu i bezdomności w *Ludziach bezdomnych*, można uznać wymowę powieści Żeromskiego za aktualną, odnoszącą się do problemów współczesnego świata?

Praca domowa:

1. Czy można dopatrzeć się podobieństwa pomiędzy Tomaszem Judymem a Stanisławem Wokulskim, bohaterem *Lalki* Bolesława Prusa, biorąc pod uwagę podejście tych bohaterów do otaczającego ich świata? Swoją odpowiedź uzasadnij, formułując dwa argumenty.

Materiały pomocnicze:

- *Metodyka literatury*, tom 1. i 2., Warszawa 2001.
- Magdalena Popiel, *Próba tragizmu epickiego. „Ludzie bezdomni” Stefana Żeromskiego*, „Pamiętnik Literacki”, 1998/2.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Prezentacja multimedialna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.